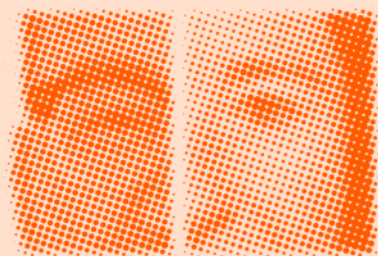

Om tot een gedeelde notie van ons algemeen belang te komen, moeten we er met z'n allen over praten. In het publieke debat, in onze democratie, in de politiek. Hoe doen we dat? Drie auteurs doen concrete voorstellen om een goed gesprek over het algemeen belang mogelijk te maken.

Algemeen belang: hoe dan?

Bart Cosijn
Debatleider en initiatiefnemer van Burgertop A'dam

Ervaar de democratie

De lokale democratie is niet populair. In maart vorig jaar ging slechts 50 procent van de Amsterdamse kiesgerechtigden naar de stembus. Terwijl gemeentelijke bestuurders over steeds meer zaken beslissen die hun inwoners aangaan. Raadsleden en wethouders moeten beter hun best doen om de democratie uit te leggen. Daarnaast moeten we zoeken naar nieuwe manieren om mensen meer ruimte te geven om democratisch te zijn. Want het goede nieuws is: dat zijn we van nature.

De Amsterdamse Burgertop van 6 juni 2015 was een oefening in democratie. Op deze dag kwamen 250 stadgenoten bij elkaar om aan 35 ronde tafels te praten over wat zij belangrijk vinden voor hun buurt en stad. Geen project van de gemeente, maar het resultaat van een jaar hard werken door betrokken Amsterdammers.

Onze democratie moet het algemeen belang dienen. Maar wat is de meest effectieve vorm van democratie: representatief of direct? De kern is dat burgers uit vrije wil meedoen en voldoende ruimte krijgen om op basis van hun eigen ideeën over de gemeenschap invloed uit te oefenen. Wanneer je zo'n ervaring hebt doorgemaakt, groeit je bereidheid om de theorie te aanvaarden.

Ook het omgekeerde is waar: zodra mensen ervaren dat hun invloed afneemt, heeft het weinig zin om ze via een campagne voor de huidige democratische praktijk te enthousiasmeren. Onze democratie moet daarom meer aansluiten op onze democratie van alledag: als gezin beslissen waarheen jullie op vakantie gaan, afspreken wie de bardienst op zich neemt, discussiëren over de inbraken in de buurt. Hoe beter meepraten en meebeslissen samenvallen, hoe groter de kans dat je je neerlegt bij een uitkomst waar je het zelf niet mee eens bent. Je was immers deel van de democratische ervaring.

Hans Bolten
Filosoof en eigenaar van Bolten Training

Taal als middel

Het socratisch gesprek is een methode om gezamenlijk te filosoferen. Over het algemeen belang bijvoorbeeld: 'wat is dat, algemeen belang?', 'moet het een rol spelen in de politiek?', en 'bestaat het eigenlijk wel?'

Heb je iets aan dat gefilosofeer in de politiek? Filosofie en politiek, dat is een lastige combinatie. Filosofen zoeken waarheid, politici zoeken aanhangers – waarheid versus overtuiging. Socrates opent zijn verdedigingsrede niet voor niets met: "Mijn aanklagers spraken overtuigend, maar hebben geen waar woord te berde gebracht."

In de politieke arena is 'algemeen belang' vaak een opgepompt eigenbelang. Wie filosofeert, probeert daar bovendien te komen; 'algemeen' betekent immers meer dan 'jouw', 'mijn' of 'ons'. Algemeen belang, als het al bestaat, is wat onze individualiteit te boven gaat. En wat stijgt boven ons uit? Wat kan ik mij nooit of te nimmer toe-eigenen? Taal. Woorden zijn niet van ons, wij kunnen niet individueel over hun betekenis en waarheid beslissen. Taalgebruik is een publieke zaak, filosofisch gezien. Algemeen belang is in dit opzicht: reenschap afleggen, en zo nodig eisen, van elkaars taalgebruik.

Manipulatie van betekenis en waarheid vormt politiek handwerk. Wie het etiket 'vluchteling' weet te veranderen in 'gelukszoeker' heeft succes. Tenminste, als er niemand is die hier het algemeen belang dient, dat wil zeggen: verantwoording eist over de betekenis en waarheid van de gehanteerde begrippen. Wie filosofeert, vraagt (zich af): wat is het verschil tussen gelukszoekers en vluchtelingen? Ben je óf het een óf het ander? Zijn er mensen die geen geluk zoeken?

Wie het algemeen belang een plaats wil geven in de politiek zal, precies zoals in een socratisch gesprek, de dingen bij de naam moeten noemen en daar redenen voor geven. Tegen iemand die welbewust dingen zegt die niet waar zijn, behoort je dan te zeggen dat hij liegt. Dát is algemeen belang: gepast omgaan met dat wat niet van ons is: de taal.

John Bijl
Oprichter en directeur van het Periklesinstituut

Versterk de democratie

Het hoofdspoor van de democratie functioneert prima. Maar ik maak me zorgen om de alternatieve spoorjes ernaast. Goedbedoelde burgerinitiatieven lopen al gauw het hoofdspoor in de wielen met ontsparing tot gevolg. Daarbij ligt de focus van het publiek en de media op de bestuurders, terwijl het primaat van de democratie én de eindverantwoordelijkheid bij gemeenteraden ligt. In een goed functionerende democratie presenteren politici voorstellen, onderzoeken ze gezamenlijk alle argumenten en nemen ze daarmee een afgewogen besluit. Een besluit waarvan men op z'n minst denkt: "Ik ben het er niet mee eens, maar ik begrijp het wel." Daarmee wordt een politiek besluit gelegitimeerd. Om het algemeen belang te versterken, moet je de legitimering van politieke besluiten verbeteren. Ik heb drie voorstellen.

Ten eerste moet de parlementaire democratie worden versterkt, door bestuur en volksvertegenwoordiging te ontvlechten. Kies de burgemeester en laat die z'n wethouders uitzoeken. Of kies wethouders rechtstreeks. Ook moeten we gemeenteraadsleden verbieden om na verkiezingen een wethoudersfunctie te accepteren. Daarbij moet de ondersteuning van raden beter: meer geld naar griffies en ambtelijke ondersteuning.

Ten tweede is het gebrek aan lokale pers een make. Deze noodzakelijke tegenmacht ontbreekt steeds vaker in kleine gemeenten. Versterk de lokale media, desnoods met een publiek fonds.

Als laatste: onderwijs. Er is op scholen meer aandacht voor staatsinrichting dan voor democratie. Kinderen moeten al op jonge leeftijd de principes en werking van democratie ervaren. Door het uitvoeren van projecten, debatten te voeren en schooluitjes naar de gemeente leren kinderen spelenderwijs hoe het afwegen van belangen en het nemen van besluiten in de praktijk werkt.

Een goed functionerende volksvertegenwoordiging is de enige garantie om voor iedereen begrijpelijke beslissingen te nemen waarin ieders belang wordt gewogen. Versterk haar.